

DR. LIPTÁK PÁL
(1914–2000)

2000. július 6-án Budapesten elhunyt Lipták Pál ny. egyetemi tanár.

Békéscsabán született 1914. február 14-én. Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában végezte, majd 1932–1937 között a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem a természetrajz-földrajz szakon tanult tovább, ahol 1937-ben kapott középiskolai tanári diplomát. 1934-től az Eötvös József Collégium tagja volt. Ugyanezen az egyetemen „Békéscsaba földrajza” című disszertációjával 1938-ban „summa cum laude” eredménnyel bölcsészettudományi doktorátust szerzett. 1938-szeptember 1-től a miskolci tanítóképzőben tanított. 1939. októberétől kétéves katonai szolgálatra vonult be, ezt követően 1941-ben a Budapesti Állami

Tanítóképzőben kapott állást. 1943-ban a fasori evangélikus gimnáziumban választották meg tanárnak.

1944. áprilisában katonai szolgálatra hívták be, májusban szovjet hadifogságba került, ahonnan 1948. júliusában tért vissza. Ezt követően a fasori gimnázium utódjaként működő általános iskolában tanított. 1949 nyarán a Természettudományi Múzeum Embertani Tárában volt tudományos tisztviselő, később tudományos munkatárs, ahol a háborús évek alatt megszakadt tudományos tevékenységét folytatta. 1956 márciusában „A Duna-Tisza köze antropológiájának főbb kérdései a 7–13. században” című munkájának megvédésével elnyerte a biológiai tudományok kandidátusa fokozatot.

1960. március 16-ával a Szegedi József Attila Tudományegyetem Természettudományi Karának Embertani Tanszékére tanszékvezető egyetemi docensnek nevezték ki. 1969. januárjában védte meg „A magyarság etnogenezisének paleoantropológiája” című akadémiai doktori értekezését és ezzel tudományok doktora fokozatot szerzett. 1969. júliusában egyetemi tanárrá nevezték ki. A szegedi tanszékről 1980 nyarán vonult nyugdíjba.

Kutatása mindvégig a történeti embertani kérdésekre, elsősorban a magyar etnogenezisre irányult. Munkásságára a széles alapokon nyugvó specializáltság volt jellemző. Száz tudományos közleményének nagyobb részében a történeti embertani leletek analízisével és szintézisével foglalkozott. Érdeklődésének időbeli súlypontja a népvándorlás-, honfoglalás- és Árpád-kor és ezzel kapcsolatban a magyar etnogenezis volt. Csontvázanyagon végzett vizsgálatok alapján továbbfejlesztette az europidokra és

mongolidokra vonatkozóan az antropotaxonomiai differenciál-diagnózist. 1983-ban jelent meg „Avars and Ancient Hungarians” című könyve.

Néhány helytörténeti monográfiában társszerzővel munkája jelent meg a ma élő magyarság etnikai vizsgálatáról.

Több alkalommal volt kisebb külföldi tanulmányutakon, kongresszusokon.

Tagja volt a MTA Antropológiai Témabizottságának (1958–1962), az Antropológiai Bizottságának (1962–1985), az Antropológiai Közlemények Szerkesztő Bizottságának (1957–1992), főszerkesztője az *Acta Biologica Szegediensis*nek (1975–1980), elnöke a MBT Embertani Szakosztályának (1968–1985).

Egyetemi tevékenysége során megírta az „Embertan és emberszármazást” című jegyzetet, amely első magyar egyetemi tankönyvként jelent meg. Több tanítványa irányítása alatt szerzett egyetemi doktori címet.

A JATE 1989-ban Bartucz Lajos emléklappal, 1994-ben „Professor Emeritus” címmel tüntette ki.

Lipták Pállal az 1930-as évek közepén nevelkedett és a hazai embertan kiváló művelőivé vált antropológus generáció (Malán Mihály, Nemeskéri János, Fehér Miklós) utolsó tagja távozott az élők sorából. Nevét munkásságával örökre beírta a magyar antropológia történetébe.

Lipták Pál fontosabb közleményei

Anthropologische Beiträge zum Problem der Ethnogenesis der Altungarn. *Acta Arch. Hung.*, 1; 1951. 231–249.

L'analyse typologique de la population de Kérpuszta au Moyen Age. *Acta Arch. Hung.*, 3; 1953. 303–370.

An Anthropological Survey of Magyar Prehistory. *Acta Ling. Hung.*, 4; 1954. 133–170.

Zur Frage der anthropologischen Beziehungen zwischen dem Mittleren Donaubecken und Mittelasien. *Acta Orient. Hung.*, 5; 1956. 271–312.

Adatok a Duna-Tisza közi bronzkor antropológiájához. *Anthrop. Közl.*, 1; 1957. 3–16.

Awaren und Magyaren im Donau–Theiss Zwischenstromgebiet. *Acta Arch. Hung.*, 8; 1958. 199–268.

The „Avar Period” Mongoloids in Hungary. *Acta Arch. Hung.*, 10; 1959. 250–279.

Embertan és történeti embertan. *Anthrop. Közl.*, 3; 1959. 111–120.

Die Bedeutung der taxonomischen Fragen in der historischen Anthropologie. *Acta F.R.N. Univ. Comen.*, 5; 1961. 309–314.

Fragen der historischen Anthropologie des Frühmittelalters in Ungarn. *Anthrop. Közl.*, 5; 1961. 79–88.

On the Problems of Historical Anthropology (Paleoanthropology). *Acta Biol. Szeged.*, 7; 1961. 175–183.

Embertan és emberszármazást. Egyetemi jegyzet. Budapest. 1962. pp. 183.

Homo sapiens – species collectiva. *Anthrop. Közl.*, 6; 1962. 17–27.

Einige Fragen der Anthropotaxonomie. *Anthropos.*, 15; 1963. 149–154.

Über die Anthropologie der Bevölkerung des südlichen Teils der ungarischen Tiefebene in der Arpadenzeit (Farkas Gyula társszerzővel). *Móra Ferenc Múz. Évk.*, 2; 1966–67. 135–141.

- Embertain és emberszármazástan. Egyetemi tankönyv. Tankönyvkiadó, Budapest. 1969. pp. 283.
- A magyarság etnogenezisének paleoantropológiája. Doktori értekezés tézisei. *Anthrop. Közl.*, 14; 1970. 85–94.
- Physical Anthropological Examination of a Cemetery in Mokrin from the Early Bronze Age (Farkas Gyula társszerzővel). *Diss. et Monogr. 11. Beograd.* 1971. 239–271.
- A Critical Review of Paleoanthropological Studies of the Avars in Hungary. *Acta Biol. Szeged.*, 16; 1970. 117–127.
- Origin and Development of the Hungarian People on Basis of Anthropological Remains. *Hung. Past.*, 4; 1975. 79–94.
- Anthropologische Auswertung des bronzezeitlichen Gräberfeld bei Tápé (Farkas Gyula társszerzővel). *Fontes Arch. Hung.*, 1975. 229–267.
- Avars and Ancient Hungarians. Akadémiai Kiadó, Budapest. 1983. pp. 208.

Életével és munkásságával kapcsolatos irodalom

- Anthrop. Közl.* 9., 10., 12., 13., 16., 17., 20., 22., 25., 27. kötetében a magyar antropológia bibliográfiájában.
- Szegedi egyetemi almanach 1921–1970. Szeged. 1971. 190.
- Anthrop. Közl.* 28; 1984. 3–6.
- Acta Biol. Szeged.* 35; 1989. 3–7.
- Farkas L. Gy. és Dezső Gy.: A magyar antropológia története a kezdettől napjainkig. Szeged. 1994. 88–89.
- Szegedi egyetemi almanach 1921–1995. Szeged. 1996. 360.

Farkas L. Gyula

